

Em pot parlar dels records escolars de la seva infància?

Vam arribar a Verges quan jo tenia 4 anys. Per tant, la meva primera escola va ser la de Verges; hi vaig anar fins als 12 anys. Als tretze vaig anar de pensionista a les dominiques de Girona, on vaig estar-hi fins els 14. Aquest mateix any vaig fer l'ingrés a la Normal, on vaig fer tota la carrera. Vaig acabar als 18 anys.

L'escola de Verges era una escola unitària: només hi ha havia una mestra. Li dèiem donya Mercedes. Tenia nens i nenes de totes les edats. Ens ensenyava molt bé perquè, amb tanta mainada, tu diràs! A mida que t'anaves fent gran ajudaves a ensenyar als petits. Recordo que ens feia cantar moltes cançons, d'aquelles tan...

En recordaria d'alguna?

Si una que deia: “Deu noietes per casar, que se'n van a passejar, deu nenetes....”

També cantàvem la de *La Mare de Déu quan era xiqueta*. Cantàvem totes aquestes cançonetes. Recordo també que, com que aquesta dona tenia molta feina, perquè érem molts alumnes, el seu pare l'ajudava. Ell no era mestre, però l'ajudava amb els petits, solia ensenyar-los les primeres lletres i a les més grans ens ensenyava ella.

Ara em ve al cap que, algunes vegades, quan sortíem tard de casa per anar a col·legi amb la meva germana Rosa (vivíem a les escoles de nens de Verges, també unitàries, perquè el papà n'era el mestre), la feia volar, perquè jo aleshores era alta i grossa, estava molt reforçada. L'agafava de la mà i anàvem tot el camí corrent com boges. Baixàvem l'escala del molí...

Els edificis de nens i nenes estaven separats?

Sí, bastant separats. En canvi, estaven junts el col·legi de les monges¹, les Dominiques. La Carme, la gran, anava a les monges i les dues petites anàvem amb els mestres.

Recorda algun llibre de l'escola?

No.

En quina llengua feien les classes?

¹ Aquí no s'entén si és que el col·legi de les monges tenia nens i nenes o si el col·legi de les monges estava junt al dels nens, però només era de nenes.

No ho recordo, crec que eren en català.

Recorda altres activitats?

De tant en tant fèiem una representació de teatre anàvem d'excursió al riu Ter...

Quan ve a Girona?

Als tretze anys i escaig interna a les Dominiques.

On estaven Les Dominiques ?

Al carrer del Nord n.2, molt a prop de La Normal. Allí em van preparar per a l'ingrés, que el vaig fer als 14. Ah! Suposo que la seva "mare"² se'n deu recordar de la professora Segarra. A mi, sempre em volia suspendre. Era horrorosa aquella dona, però no em va poder suspendre mai, perquè jo, *gràcies a Déu* no vaig suspendre mai. Al contrari: a quart vaig tenir Matrícula d'Honor. Als altres cursos, no; tenia algun excel·lent o notable, però matrícules, no.

Recorda altres professors?

Recordo que la Segarra una vegada em va dir, en castellà perquè allà a la Normal sempre es parlava castellà:

- ¡A ver Macau a la pizarra! - Em va posar una equació de segon grau.- y ¡Esto va al examen!

No sé què més va dir. Es va posar contenta. Les amigues em van explicar que, quan vaig començar a fer l'equació, la Segarra feia cara de satisfeta... Però que a mida que l'anava fent i em sortia bé, s'anava posant *seria* i finalment, quan va veure que no podia dir-me res, va dir tota seriosa:

- ¡Puede retirarse!

Tenia unes ganes de suspendre'm enormes.

La que m'estimava molt era la Reca, la de labors. A la classe formàvem un trio, les tres de les Dominiques: la Teresa Carós, la Carmen Noguera i jo. A la Teresa les labors no li sortien gaire polides, no hi tenia traça i recordo que la Reca li clavava unes bronques... Li deia:

- ¡Imita a tu compañera! ¡Imita a la Macau! ¡Mira que labor más limpia!

La Segarra i la Reca eren els dos *vixos* de la Normal, els altres eren una gent molt...

² Es refereix a la mare de l'entrevistador, el Sr. Salomó Marquès.

Qui més hi havia?

Ui! Mossèn Jordà, el Sr. Gomis, el Sr. Verona³- era el de la cal·ligrafia.-

Mossèn Jordà feia català?

No, era el professor de religió.

La mare recorda que feia cursos de català i després venia Pompeu Fabra a examinar.

Això, després. Jo sempre el vaig tenir de religió, mai el vaig tenir de català.

El Sr. Gomis Lambilla qui era?

Era el professor d'Història Natural. Molt del material el teníem guardat en caixes i sempre em feia pujar l'escala a mi, per anar-lo a buscar. Les companyes, de broma, em deien que això ho feia per veure'm les cames. (Riu)

Hi havia la professora d'Història, que era la dona d'en Sobrequés, Donya Lola.

D'en Tomàs Sobrequés. Era el que feia música, no? Nois i noies anaven separats?

Durant els primers cursos sí, però després, a tercer i quart, anàvem junts.

A quina època era això? Durant la República?

No me'n parli de la República! La República va ser el 31 i jo vaig acabar el 33. Doncs en el 31 feia tercer.

Recordo que aquell dia vam anar a La Normal i ens van dir:

- És festa perquè s'ha proclamat la República!

Aleshores totes les amigues vam dir d'anar a la Devesa a ballar sardanes, i amb tant d'entusiasme ballava les sardanes que vaig perdre la noció del temps. La Teresa Carós se'n va anar cap a les Dominiques i li van demanar per mi, i va dir que estava ballant sardanes a la Devesa. Jo vaig arribar a les tres de la tarda quan ja tothom havia dinat. La germana Montserrat, que era la dels estudis, em va clavar un *rapapolvo*:

- ¡Esto no puede ser! ¡Voy a llamar a tus papas!

I així ho va fer: va cridar als meus pares. Però el meu pare em va dir:

- Nena, vas celebrar la República eh? Ben fet, filla!

Era bastant republicà el pare. Davant de la monja però, em va disculpar: va dir que ja no ho faria més i tot això.

A les Monges m'hi vaig estar 6 anys. Vaig acabar el maig del 33. Tot seguit, fins a finals de juliol, vaig fer la meva primera substitució a Les Planes. Quan va començar el curs 33/34 vaig ser mestra interina a Palau Saverdera. Em va agradar molt, perquè hi havia una altra mestra, la Pepita Costar.

Recorda altres companyes que estudiessin amb vostè?

Ui sí! Hi havia la Burget, que era molt amiga de la Teresa Sureda, la teva mare. La Caritat Rosselló, la Carmen Noguera, la Maria Garriga de Castelló d'Empúries.

L'edifici de la Normal on era?

Era el que és ara la Gran Via. Nosaltres hi anàvem des del carrer del Nord. Davant de la Normal hi havia el Grup Escolar. Al carrer de la Galera, a la banda dreta, hi havia la part de les noies i a l'esquerra la dels nois.

Per què va estudiar Magisteri?

Primer perquè, ja quan era petita, m'agradava molt ensenyar a les nines i segon, perquè quan anava a veure el papà a l'escola i el veia ensenyar, pensava que m'agradaria ser com ell quan fos gran.

Quan va ser l'hora de triar, la Carme que era la gran ja estava estudiant a la Normal. El papà ens va deixar escollir la carrera que volguéssim, però volia que n'estudiéssim alguna. Jo vaig dir que també volia estudiar per mestra. I al papà li va semblar molt bé.

Ara, acabem de dir una cosa molt important. El vostre pare us va deixar triar la carrera.

El papà ens va dir el següent:

- Mireu nenes, trieu la carrera que vulgueu perquè la vostra carrera és el vostre dot!

A totes quatre ens va agradar ser mestres.

De totes maneres, que el pare us pogués dir això, volia dir que, econòmicament, a casa vostra estàveu bé, no?

³ Nota vàlida per a tot el document. Cal revisar els noms, ja que per desconeixement és possible que hi

El papà treballava molt. Donava conferències⁴, i també donava classes a Batxillerat.

Bé. El curs 33/34 aneu a Palau Savadera. I a qui us trobeu?

Allà em trobo amb la Pepita Costar. Era de Palamós. Ella era mestra dels petits, de pàrvuls, i jo vaig agafar la plaça dels grans, fins a catorze anys. Vaig estar-hi un any. M'ho vaig passar molt bé. El mestre de la unitària, que es deia Vinyes, també era molt simpàtic i ens ho passàvem molt bé.

Quantes alumnes tenia?

Jo en devia tenir, com que no tenia les petites, unes trenta.

Només tenia nenes?

Sí, els nens els tenia en Vinyes. Era una unitària, ja que tenia des dels més petits fins als més grans, ell tot sol.

Les classes les feia en català o castellà?

Jo, generalment les feia en català.

Recordeu si vàreu tenir alguna visita de l'inspector durant aquell any?

Sí, durant aquell any vaig fer el curs de català amb en Pompeu Fabra, per correspondència.⁵

A Palau, on vivíeu?

Primer vaig viure amb la meva àvia, la mare del papà, que vivia a Palau, sola, amb la minyona, a la casa de Can Macau. M'anava molt bé per fer les conferències, que les feia de 12 a 13h. en sortir de l'escola, ja que a Ca la Padrina -així era com anomenàvem a l'àvia-, al ser una casa de pagès, hi havia taules d'aquelles tan enormes i podia atendre a totes les alumnes que venien.

Aleshores va passar que, com que els terrenys de ca l'àvia portaven molta feina, llogaven mossos, que dormien a baix, a les quadres, i al papà li va semblar que jo era massa jove per estar allà a la casa tota sola. Va pensar que seria millor que anés a viure

hagi algun error.

⁴ El que avui entenem per classes particulars.

⁵ La resposta no es correspon amb la pregunta.

a la casa de la mamà, a Can Caselles, que estava allà mateix, a Palau, i estava molt arreglada perquè sempre hi anàvem. A més, al costat hi vivien els masovers. Hi vivia amb una alumna meva, perquè el papa no volia que estigués sola.

A Palau hi esteu un any, no?

Tot aquest temps que jo vaig estar aquí, els pares estaven a Sarrià. Al papà el van nomenar mestre de Patronat i aleshores em va dir que anés a Barcelona amb ells, perquè l'interessava que entrés a les escoles de l'Ajuntament. Quan hi vaig anar, a l'escola del Parc de la Ciutadella ja hi tenia una plaça reservada.

La directora era Donya Joaquina Valls. En aquell parvulari hi vaig estar molt i molt bé. Aleshores hi va haver oposicions a l'Ajuntament. Durant el 35/36 vaig estar al parvulari⁶ i al 37 vaig fer les oposicions. Recordo que van ser al Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona.

Recordeu com van ser les oposicions, qui hi havia al tribunal?

No, això no ho recordo gens.

Era un examen?

Sí. Un examen de qüestions de pre-escolar.

Recordeu altres noms d'aquesta darrera escola.

Érem tres o quatre mestres, però ara no me'n recordo gaire.

Ara, us trobeu a Barcelona amb els pares. Quines activitats fèieu a l'escola?

El que correspon al parvulari. Donya Joaquina entrava sempre a les classes i ens deia com i què l'interessava que treballéssim.

Quan vaig fer les oposicions, la meva primera plaça va ser al Montessori del carrer Aribau. Allà, el pre-escolar era diferent. Tot això va ser durant la guerra, eh!

Amb qui estàveu allà al Montessori?

⁶ Hi ha una contradicció de dates, ja que abans ha dit que durant el curs 33/34 està a Palau. En el parvulari hi està durant el 34/35 (l'any següent) i no en el 35/36 com diu en aquest moment de l'entrevista.

Amb la Sra. Loperena, que era la directora, la Carmen Armendave. L'escola de Montessori era molt diferent: la canalla començaven de més petits i es seguia un mètode concret.

Vostè el coneixia el mètode Montessori?

No, jo no el coneixia. Bé, quan em vaig examinar sí que l'havia estudiat, però no l'havia practicat.

A la Normal els hi havien explicat?

No.

Abans ha comentat que això era durant la guerra. Possiblement, les mestres devien tenir idees polítiques diferents. Això comportava discussions entre elles?

No. Hi havia una professora que era molt de dretes i a mi em tenia molta mania ja que el meu sogre era Conseller de Cultura de l'alcaldia de Barcelona.

És clar! De tot això no n'hem parlat encara. Hem de situar la família; fins ara hem anat parlant de la Pepita soltera només.

És clar, jo em vaig casar estant a l'escola Montessori, el 38.

Al 37 va a la Montessori⁷. Per tant el 37 festejava?

I al 36 i al 35 i al 34 també.

Amb un noi guapo?

I tant, amb en Josep Pi Sunyer i Coberta.

D'on era? De Roses?

De Barcelona. Tota la família era oriünda de Roses però vivien a Barcelona. Ell durant la guerra va estar al front, en el cos jurídic.

Políticament, era d'Esquerra Republicana?

Sí, i el papà⁸, igual. Jo també n'era.

⁷ Cal tenir en compte, com ja he dit abans, que potser hi ha un any per aquí al mig que no està comptat.

Sítueu-me la família Pi Sunyer.

El pare del meu marit, en Carles Pi Sunyer, va ser molts anys alcalde de Barcelona. Durant la república va ser ministre de Treball, director de l'Escola Industrial, i després, més tard, Conseller de Cultura.

Les referències que jo tinc de Carles Pi i Sunyer, són a partir de la Fundació Pi i Sunyer, dirigida per en Francesc Vilanova. Ell m'envia totes les publicacions que va fent; per tant, els discursos com a Conseller de Cultura de Pi Sunyer, els conec a partir d'aquestes publicacions. Així que el seu marit, era el fill d'aquest senyor?

Sí.

Estàvem parlant de les diferències polítiques entre els professors de la Montessori i de si això portava tensions?

Durant la guerra no hi havia cap problema, tampoc no en parlàvem massa de política. El que et deia d'aquella noia de dretes, va ser després de la guerra, quan vaig tornar de l'exili.

Per tant, al 37 Montessori, al 38 Montessori i...?

El març del 38 em vaig casar, en ple bombardejos, però el meu sogre va dir:

- Hi ha l'ofensiva d'Aragó, el front està fatal. Haurem de marxar. Així és que, Pepe, el millor és que us caseu, perquè d'un moment a l'altre haurem de marxar.

Va ser horrorós. El casament civil va ser a Palau Robert i el casament catòlic va ser al pis on vivíem nosaltres, a Muntaner- París.

Vàreu fer casament catòlic?

Sí, vam fer missa. Ens va casar el pare Miquel de Pompeia. Era molt amic de la família. Els pares sempre van tenir un gran lligam amb tots els frares caputxins de Pompeia.

Ja hi havia hagut el Comisariat de Culte?

No. El casament civil va ser al Palau Robert, perquè en aquell moment el sogre era Conseller de Cultura i treballava allà.

⁸ Més endavant ens va aclarir que sense voler quan es referia a papà, feia referència al sogre, és possible

El casament religiós va ser públic?

No, només la família. L'August Pi Sunyer, el germà del papà, va ser un dels padrins de boda i després un noi que es deia Girós, que era del partit de l'Esquerra Republicana.

Una vegada casada, continueu fent de mestra?

Sí, sí, va ser quan va venir aquesta ofensiva i el papà⁹ va dir que tant la Carme¹⁰, la meva cunyada gran, la petita. l'Oriol, el nebot, i jo marxéssim, i que ell i el meu marit es quedarien aquí. És a dir, vam marxar les dones de la part Pi Sunyer. Vam marxar amb el cotxe oficial cap a Tolosa.

Per on sortiu?

Per La Jonquera, ja que hi tenim cases allà. Els avis d'en Pepe eren de La Jonquera. Vam sortir sense cap tipus de problema.

Quan era això?

L'abril del 38. Jo després encara vaig tornar.

Per què a Tolosa?

Perquè era el que teníem més a prop, em sembla que el papà hi tenia algun amic, un professor de la Universitat de Tolosa.

Potser era el professor Solà, de medicina?

Això mateix! Va ser per el Sr. Solà que vàrem anar a Tolosa. Ell va ser qui ens va buscar l'apartament. Que per cert va passar una cosa molt graciosa. Ens va dir:

- Mireu ho sento, he trobat un pis que està molt bé, és molt maco, però està en un carrer que no té gaire bona anomenada, perquè es diu *le Rue de le plume*¹¹. Allí davant mateix teníem una *casa de senyoretas*.

Jo vaig estar a Tolosa un mes. És a dir, fins el maig del 38. El meu sogre i en Pepe ens van venir a veure un parell de vegades durant aquell mes, i la darrera vegada em van dir que semblava que tot estava més calmat i me'n vaig anar cap a Barcelona. Ja no vaig exercir més de mestra.

que en aquest cas fos així ja.

⁹ Fa referència a Carles Pi Sunyer.

¹⁰ Fa referència a la seva esposa.

Vam estar en una torre a Vallvidrera, gairebé fins que es va acabar la guerra, al desembre-gener. Aleshores, en plens bombardejos, vaig marxar amb una tia d'en Pepe, la Maria, (l'esposa d'en Joan Casanovas, que havia sigut president del Parlament de Catalunya), que vivia amb nosaltres a Vallvidrera.

Va ser una retirada horrorosa. Nosaltres vam sortir amb el cotxe oficial, però a mitja carretera, abans d'arribar a la Jonquera, vam haver de deixar el cotxe perquè hi havia una quantitat tan gran de gent, carregada amb paquets que deixava el país, que no es podia ni passar. El xofer ens va portar les maletes i vam haver de caminar fins a la Jonquera. Recordo que es va posar a ploure.

A la Duana de la Jonquera, hi havia el Sr. Casademont. Ens va donar aixopluc, ens va fer arribar sopar, ens va engegar una estufa i ens vam refer. A fora, continuava plovent i la gent picava a la porta i ens demanaven que obríssim. Al final vam haver d'obrir i allò es va quedar ple a vessar. Hi havia gent que s'aixopluga sota els carros. Marxar *in extremis* va ser fatal.

L'endemà van obrir la frontera i la vam passar.

La família Macau es va quedar aquí?

Sí, en aquest mateix pis.

Passeu la frontera i cap a on aneu?

Aleshores la meva sogra i les meves cunyades ja havien llogat un pis a París. Nosaltres vam anar a Meli le Denc¹². Allí hi havia molts coneguts. Crec que hi havia en Pompeu Fabra. També vam anar a Prada, on hi havia en Casals. No ens podíem moure de Melí, perquè es necessitava molta documentació.

Encara estàvem a Melí quan les (...) ¹³ ja va passar la frontera. Vam passar per Agullana, pel Mas Perxés. Allà hi van fer nit tots els polítics. Van arribar a Perpinyà. En Joan Casanovas i en Pepe, el meu home, es van haver d'amagar perquè a tots els joves els agafaven i els posaven en camps de concentració. Així que van poder fer-se els papers van anar immediatament cap a París. Aleshores ens van venir a buscar a la tia Maria i a mi i ens he n'hi vam anar. Hi vam estar vivint des del gener fins a l'abril del 39. El segon dia de Pasqua anàvem cap a Londres, Anglaterra. No podia anar-hi

¹¹ Cal revisar.

¹² Revisar.

¹³ Petit fragment que no s'entén.

tothom; eren escollits els que hi anaven. La mamà, en Pepe, (perquè al meu sogre l'interessava que marxés de París), el meu sogre, jo, el doctor Trueta, el doctor Duran Jordà, (que en el front va descobrir la manera d'envasar la sang) i en Batista i Roca, que, per cert, venia cada dissabte a sopar a casa, vam ser els primers a marxar. Les meves cunyades van venir més tard.

Hi va estar molt de temps a Londres?

Ui, sí! Però, poc temps després d'arribar-hi esclatà la Guerra. Hi vam estar des de l'abril del 39 fins al 48.

Amb la família hi havia contacte?

Al principi no gaire.

Si el Sr. Macau era republicà, d'esquerres, en arribar en Franco, la família no va ser perseguida?

Bé, el papà no estava afiliat a cap partit. Ell tenia els seus sentiments. Precisament, durant la guerra, el comitè de Verges li va fer pagar diners perquè l'acusaven de ser massa religiós i d'ensenyar religió als seus alumnes.

El papà era religiós, però també era catalanista, i ser catalanista no devia estar ben vist pel govern de Franco?

El papà no només era català, sinó que també era republicà, perquè deia que l'ensenyament mai havia estat tan magnífic i tan bo com durant els anys de la República.

I tenia tota la raó!

Per això era republicà el papà, perquè deia que l'ensenyament durant la República era formidable, el Patronat Escolar, l'Escola de la Generalitat, l'Institut Escola...

És que, realment, la gent gran que va viure aquells temps no ha tornat a veure mai més una situació com aquella.

Molt bé, esteu a Londres. Com connecteu amb en Bartolí?

Tots els catalans que eren a Londres venien a veure el meu sogre. En Bartolí el venia a veure, com també venia en Sala Planella....

No es va dedicar a l'ensenyament allà?

Es va acabar completament a l'escola Montessori.

Quan sou a Londres feu de mestressa de casa?

De moment vivíem tots junts. El meu home treballava a l'ambaixada de Mèxic, el sogre es guanyava la vida a la BBC. Però, més tard, en Pepe i jo vam llogar una caseta molt maca a Aiton House¹⁴. Ens feia il·lusió viure sols, però els dissabtes i diumenges sempre estàvem a casa els pares. En Batista i Roca era assidu a casa.

En Carles Pi Sunyer a més de treballar a la BBC, devia fer acció política? El front nacional català el devia portar ell?

Ui, sí. Molta! Ho portava tot ell. Abans de nomenar en Tarradelles president, tots els companys del meu sogre li deien que havia de ser ell. Però ell no volia tanta responsabilitat. Per altra banda, en Tarradelles era un home ambiciós. El papà no n'era gens i va dir que millor que ho fos en Tarradelles, que ell es conformava en organitzar el que tenia.

Quan torneu? El 48?

Tornem el juny del 48, perquè en Josep M. Pi Sunyer, cosí germà del meu sogre, ens escrivia contínuament demanant que tornés en Pep, perquè necessitava un advocat i volia que fos en Pep. Aleshores, nosaltres dos vam tornar. Els altres es van quedar a Londres i després van marxar a Caracas, Veneçuela.

Per tornar cap a Espanya vaig anar a l'ambaixada espanyola de Londres. El cònsol era molt bon home. Em va dir que molestaven moltíssim a tots els que tornaven de l'exili, però que jo no calia que m'amoïnés. En aquell moment no vaig saber entendre què em volia dir.

Ens van fer el passaport i vam marxar amb tren. En Josep M. Pi Sunyer ens va venir a buscar a Cervera i ens va dir que molestaven tant i tant a la gent. Nosaltres no sabíem res i cada vegada que ens demanaven el passaport ens deixaven passar sense cap

¹⁴ Cal revisar.

problema. En Josep M. estava ben sorprès. Vam arribar a Barcelona com aquell que res. En Pep treballava ja feia un any al despatx, d'advocat, amb molta clientela, i la policia mai va venir a casa per a res. Però, per a un client, va haver d'anar a Londres i al anar-hi va haver d'anar a la policia perquè li renovessin el passaport, i la policia es va quedar ben sorpresa perquè no tenien coneixement de la nostra arribada.

Això va ser gràcies al cònsol. Es veu que segons amb quina tinta segellaven el passaport tenies més o menys problemes¹⁵. Gràcies a aquest cònsol no vam tenir mai cap problema.

Per tant el vostre marit arriba aquí i comença a treballar en el despatx del seu oncle. I vostè, què fa?

Jo no feia res. Al 56 vaig quedar embarassada i al 57 va nèixer la meva filla, l'Elisenda. Em vaig dedicar plenament a la nena, i quan la nena va ser gran, que ja estudiava, vaig pensar de tornar a l'ensenyament. Vaig anar a l'Ajuntament a parlar amb l'Arrabassa¹⁶. Em va treure la idea del cap, ja que tots els que estàvem expedientats no teníem res a fer. Passats dos anys, crec, el 77 va sortir una llei que deia que tots els expedientats podien tornar a exercir.

Per tant en Franco ja era mort?

No, no va ser abans que morís Franco.

Aquesta llei devia ser cap els 70? Ja m'informaré bé.

Potser sí que era cap els 70. Bé, aleshores vaig tornar a anar a l'Ajuntament i l'Arrabassa em va dir que aquesta vegada sí.

Jo volia tornar a la mateixa escola que havia estat, a la Montessori. Em va donar tots els papers que feia falta omplir i, a més, em va dir que si demostrava amb un paper que havia estat expedientada, cobraria tots els anys que havia estat a l'exili. Vam buscar en els arxius de l'Ajuntament i vàrem trobar el document:

“ Josefa Macau Julià, por roja y separatista... “

¹⁵ Sobre aquesta qüestió podem remetre'ns a la pàg. 15 de l'entrevista amb Amèlia Tarragó. Ella parla d'aquesta diferència de segell, vermell o negre. A ella li van segellar el passaport amb tinta vermella i això significava que a Espanya havia de ser controlada.

¹⁶ Com altres vegades, no sé si el nom està correctament escrit.

Aleshores l'Arrabassa em va dir:

- Escolti Sra.Pi Sunyer: entre els anys que vostè ha exercit d'interina i els anys que ha estat a l'exili, vostè té quaranta anys de servei. Ja es pot jubilar, amb el 100% del sou. Per què vol tornar a reingressar?

En aquell moment tenia 60 anys, però encara tenia ganes d'exercir, encara que només fos per un temps molt curt. Aleshores l'Arrabassa em va dir que hi havia una plaça a la Montessori i que, si volia, ja la podia agafar i així ho vaig fer. Vaig tornar a reingressar a la mateixa classe que tenia abans. Em va fer molta il·l·lusió. Hi vaig estar tres anys. Però vaig caure i em vaig fer mal en un genoll. En Pep em va dir que prou. Hi vaig estar del 77 al 80.

Aquests tres anys van permetre que em jubilés amb el 137% del sou.

Quines diferències va trobar amb la Montessori de la República i la d'ara?

Hi havia més mestres que quan jo la vaig deixar i, malgrat que sabien que jo venia de l'exili perquè era republicana i hi havia aquella mestra tan de dretes, mai em van dir res. Em van tenir molta consideració.

I amb la mainada, va trobar canvis?

Jo no. Aquesta vegada tenia nens i nenes més grans, de 5 i 6 anys. Ja sortien del parvulari.

Després de tants anys de no fer classe va entrar bé?

Ah, sí, perfectament. Molt bé perfecte. I em va agradar molt, eh! Ja ho veu, eh! Ho portem a dins!

Sí, perquè a vegades hi ha hagut companyes d'aquestes que han tornat a reingressar i algunes ho han hagut de deixar perquè trobaven que la diferència era massa gran. D'altres no, d'altres estaven contentes perquè deien que com que havien fet català amb en Pompeu Fabra, després en tornar a ingressar a l'escola havien pogut ajudar els seus companys mestres amb el català, perquè durant el franquisme no se'n feia

Quan vaig caure em pensava que només serien dos o tres dies i la meva filla em va substituir. Estava estudiant primer de Dret, i li va agradar tant que li va dir al seu pare que deixava els estudis de dret i que preferia estudiar Magisteri.

ENTREVISTA AMB MARIA ANTONIETA, LA FILLA PETITA DEL MESTRE MACAU

Jo vaig néixer a Verges. Crec que vaig marxar d'allí quan tenia 3 anys. Després vam anar a Sarrià. Allà anava a l'escola de la mestra que hi havia a Sarrià. La mestra es deia Donya Magdalena. Tots els meus records són de Barcelona i de l'Institut Escola. Jo vaig començar a l'Institut Escola Pi i Maragall. El primer Institut Escola de Barcelona va ser el del parc, dos o tres anys després es va fundar el Pi i Maragall, que estava a Balmes Rosselló i l'Ausias March, que estava a Sarrià.

Tinc un record meravellós dels professors, els companys, la formació, que és clar, era completada per la del papà i la mamà. Sí, tinc un record meravellós dels meus professors. També el tinc dels meus pares. El papà em va portar a l'Institut Escola perquè sabia que allà rebria una gran formació cívica, humana i intel·lectual.

A casa tinc el cartell anunciador de l'Institut Escola, on hi ha la fotografia de tots els professors i companys de l'Institut.

No arribo a comprendre com l'ensenyament d'avui no s'acobla a aquella ensenyança. Els professors els estimàvem amb bogeria, els hi teníem molt de respecte, però alhora ens els sentíem tan nostres... Els hi podíem explicar tot. Hi havia un gran companyerisme.

Quin tipus d'activitats feien?

El doctor Bota era el de Ciències. Naturals. Feia molta activitat de laboratori. D'Història de Catalunya vam tenir el Sr. Faiges de Climent. Vam tenir també el Sr. Díaz Plaja, i el director era el Doctor Martorell, un home meravellós. Teníem molt bons professors.

A les classes ens feien viure molt les coses. Recordo la primera lliçó de Ciències Naturals; què era la flor i el professor va venir amb moltes flors i ens va fer l'explicació de les seves parts, a partir d'anar observant detalladament les flors. Les lliçons no eren d'anar seguint els llibres. Jo tenia 10 anys aleshores.

Teníem un gran terrat: era el pati. També hi fèiem la gimnàsia... Els dissabtes al matí no fèiem classe, però anàvem a un camp d'esport, -avui és el Turó Parc-, i podíem fer l'esport que volguéssim. Érem nois i noies junts.

Recorda el nom del director?

Sí, Mateu Martorell

Recorda altres noms de professors?

Jordi Udina, Manuel de la Cámara, la Srta. Mitjans, la Srta. Escocet, el Sr. Boix, la Srta. Potau, la Srta. Jané, el Sr. Galisteo.

Quants anys hi va anar a l'Institut?

Relativament poc. Fins acabada la guerra. Aleshores es va acabar tot. A mi i a unes amigues ens van traslladar al Maragall¹⁷. Feia dos o tres dies que estàvem en aquest quan ens vam assabentar que a alguns professors de l'Institut els havien passat al Parc. Li vaig dir al papà i ell ens va dir que anéssim al Parc. Com a mínim ens sentíem una mica més acollides, més com si fóssim a casa.

Recorda alguns noms dels companys?

L'Anna M. Estelrich, per exemple.

De l'Institut Pi i Maragall hi ha alguna cosa escrita?

Sí. Em sembla que jo tinc alguna cosa, però pensi que sentir-me a mi és com sentir a tots els meus companys, perquè ens van donar una idea de Catalunya que ha fet que l'estiméssim.

Realment, alguna cosa especial els deuriem donar allí, perquè també Octavi Fullat i Marta Mata, que conec i amb qui treballo, van ésser alumnes de l'Institut Escola del Parc i m'han explicat també que van quedar marcats per aquells anys.

Pensi que hi havia una rectitud extrema, però es vivia a partir d'una cordialitat i estima extraordinàries.

Hi ha una qüestió que em sorpren i és la següent:

¹⁷ Aquí hi ha una contradicció, l'entrevistada diu que a ella i a unes amigues les van traslladar al Maragall, però segons el que ha estat dient anteriorment ja hi eren en el parc, potser en aquest moment ja volia fer referència al que diu més tard que es van traslladar al Parc. Cal concretar-ho.

Els exalumnes de la Normal de nois, de Girona, quan em parlen dels seus records, també em parlen d'aquest tipus de relació amb els professors, que era alhora, de respecte i cordialitat. Sobretot quan parlen d'en Cassià Costal.

Ah, noi! De qui parles! Aquest professor tothom l'adorava. Cassià Costal va ser professor de la Rosa, a la Normal de la Generalitat.

Quins estudis va fer vostè, després?

Després del batxillerat, vaig fer Magisteri a Barcelona. Al papà li hagués fet més il·lusió que hagués estudiat Farmàcia, però a mi em feia gràcia Magisteri. És ben bé que ho portem a dins. Com que vaig fer els set cursos de batxillerat i l'examen d'Estat, amb poques assignatures em vaig poder treure el magisteri. Vaig entrar de parvulista en una escola de Bonavista. Un any després, en un casament, vaig conèixer el meu marit.

Era en temps de Franco, ja?

És clar, jo vaig acabar el batxillerat en temps de Franco.

Entre el batxillerat d'abans d'en Franco i el de després, la diferència era molt gran?

Miri, una mica diferent sí que era, però el tenir un professor com el Doctor Soler Savarich, íntim amic del pare, també.

Un¹⁸ temps després, per un seguit de coses vaig anar a una escola dependent del Ministeri de Treball de la Caixa de Jubilacions Tèxtil, iniciada per el Sr. Narcís de Carreras. Era una escola de nit; donava classes de 7 a 9 del vespre. Era exclusiva per a gent gran que treballava en el camp del tèxtil. El Sr. Carreras en va fundar dues més i una a Màlaga i una altra a Madrid.

Vaig treballar-hi uns quants anys.

Què hi ensenyava?

Hi ensenyava una mica de tot: nivells diferents de cultura general, *corte*, cuina, pintura, realitzacions.

¹⁸ Hi ha un tall a la cinta i la conversa continua, però parlant d'una altra qüestió.

A quin carrer estava aquesta escola?

Fins a l'any 70, aproximadament, va estar al carrer Major de Gràcia. Més tard, la Caixa de Jubilacions Tèxtil va construir un bloc de cases a la Verneda i en els baixos hi van deixar un local per posar-hi l'escola. Durant aquell període es va jubilar la directora, i em van nomenar directora a mi.

Hi havia molts alumnes?

Sí, uns 600.

Quants professors eren, doncs?

Com que al començament només eren dues hores, no venien tots cada dia. Uns per a unes assignatures era una cosa i per els altres n'era una altra.

Vaig pensar que es podria transformar en Escola de Formació Professional. Me'n vaig anar cap al Ministeri. En aquell temps, hi havia el Sr. Andrés, a qui tothom tenia por, però amb mi va ser sempre amable, i em va atendre molt bé. Em van dir que no era possible fer aquest pas, perquè l'escola no constava enlloc, però jo vaig insistir. Vaig fer tots els tràmits que van fer falta fins que ho vaig aconseguir. Vaig ésser pionera de l'Escola Professional a Barcelona. Vaig aconseguir que fos subvencionada, els alumnes només pagaven 350ptes. al mes. Vam crear una biblioteca.

Com es deia l'escola?

Escola de Formació Professional de la Caixa de Jubilacions Tèxtil. Quan va ser instaurat el primer grau, vaig fer les gestions per aconseguir el segon i també es va aconseguir. El Sr. Narcís de Carreras va deixar de ser el director i encara que el nou director va ésser molt amable amb mi, va coincidir amb el període de la seva direcció, quan em van començar a dir que l'Escola havia de ser suprimida, ja que depenia del Ministeri de Treball i no del d'Educació com corresponia. Aleshores em vaig posar en contacte amb els directors de Màlaga i Madrid i...

En aquests altres dos casos, l'escola també depenia de la Caixa?

Sí. Devia ser cap a l'any 70 o 71 quan vaig rebre una notificació del Ministeri de Treball on deien que el Ministeri no podia continuar fent-se càrrec de l'escola, sinó que havia de

passar al Ministeri d'Educació. Aquesta notícia la vaig rebre just en reintegrar-me al gener, després de les vacances de Nadal.

No podia permetre, de cap de les maneres, que l'escola desaparegués. Vaig fer un munt de reunions amb alumnes, exalumnes, pares.... Els vaig demanar que s'havien d'escriure 4 cartes, una per el President de la Caixa, una altra al President del Sindicat Tèxtil i una còpia de cada una d'aquestes per a guardar-les en el meu arxiu.

Ràpidament em vaig adonar que amb allò no n'hi havia prou, així que vaig començar a visitar totes les empreses tèxtils. Els hi explicava la situació de l'escola i la importància que tenia per a la formació dels treballadors. Un dia, un dels empresaris que vaig visitar em va demanar que portés la llista dels alumnes que jo tenia de la seva empresa. Quan la va veure, em va cridar, i em va dir que era evident el valor formatiu que tenia l'escola per als treballadors i es va oferir per a tot allò que fos necessari, i a més podia aconseguir contactes amb la televisió.. Vaig contactar amb el director del Tele Express, el Sr. Ibáñez Escofet i amb el director de La Vanguardia. Vaig fer tant de rebombori que al final la feina de l'escola va ser reconeguda i el director de La Caixa ja es va moure per procurar que la tasca de l'escola continués.

El barri on estàvem, la Verneda -Torre Baró-, no tenia gaire bona fama. Fins i tot tenia alguns alumnes de la Mina. Tots els alumnes tenien entre 14 i 22 anys.

Jo sóc molt disciplinada i protocol·lària i quan vaig arribar a l'escola vaig fer uns fulls amb totes les normes que s'havien de tenir en compte a l'escola. Quan eren menors d'edat feia signar els fulls als pares i quan eren majors a ells mateixos. Vaig posar unes normes sobretot de disciplina i educació cívica, i no deixava passar res.